

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลนักเรียนช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประชากรที่ใช้คือ ครูผู้สอน จำนวน 74 คน ของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสอบถาม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริม นักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 74 ฉบับ ร้อยละ 100 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ในการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลว่า ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน สังเกตพฤติกรรม ของนักเรียนสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัวของนักเรียนและเยี่ยมบ้านนักเรียน ผู้ตอบ แบบสอบถามเกือบทั้งหมดได้ให้ข้อมูลดีกว่าได้บันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน(ปพ.6) และ บันทึกกระเบียนสะสม(ปพ.8) แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ใช้แบบทดสอบ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่านักเรียน มีจำนวนมากทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง นักเรียนไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง และผู้ปกครองสื่อสารภาษาไทย ไม่ได้ โดยมีข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย

ส่วนการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดให้ข้อมูล ว่าได้คัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ คัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มเสี่ยง และคัดกรองนักเรียน ออกเป็นกลุ่มมีปัญหา แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งให้ข้อมูลว่า ไม่ได้จำแนกนักเรียนตามการ ปรับตัวทางเพศ สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่าครูไม่รู้ข้อมูลนักเรียน ทำให้การคัดกรองผิดพลาด ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดกรองนักเรียนและเครื่องมือ

และเกณฑ์การคัดกรองไม่ได้ปรับให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน โดยมีข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนควรมีการปรับเครื่องมือให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน

สำหรับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลว่าได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนั้นผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดได้ให้ข้อมูลอีกว่าได้ประชุมผู้ปกครองนักเรียน แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งให้ข้อมูลว่า ไม่ได้รายงานผลการจัดกิจกรรมโฮมรูม สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่านักเรียนไม่กล้าแสดงออก ครูจัดกิจกรรมไม่ทั่วถึง ไม่หลากหลาย โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียนทุกด้าน

ขณะที่การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลว่าได้ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหานักเรียน ได้ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียน มอบหมายให้นักเรียนรับผิดชอบงานประจำวันและมอบหมายให้นักเรียนรับผิดชอบงานเวรเขตพื้นที่บริการ นอกจากนั้นผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดได้ให้ข้อมูลอีกว่าได้ให้คำปรึกษาเบื้องต้น แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามเกือบครึ่งให้ข้อมูลว่า ไม่ได้จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่า นักเรียนมีปัญหาด้านยาเสพติด ชู้สาว และทะเลาะวิวาท ขาดความชัดเจนในแนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการร่วมมือกันจากทุกฝ่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

นอกจากนี้ การดำเนินงานด้านการส่งต่อผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดให้ข้อมูลว่าได้ให้ครูแนะแนวได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ให้ครูฝ่ายปกครองได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน และให้ครูพยาบาลได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนให้ข้อมูลว่า ไม่ได้บันทึกการส่งต่อนักเรียน ส่วนปัญหาในด้านนี้ คือไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการวางแนวทางหรือขั้นตอนการปฏิบัติในการส่งต่อให้ชัดเจนและควรมีบุคลากรที่รับผิดชอบในการส่งต่อโดยตรง

อนึ่งการติดตาม ตรวจสอบประเมินและปรับปรุง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดให้ข้อมูลว่าได้ติดตามการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ปรับปรุงการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยให้ข้อมูลว่าไม่ได้ตรวจสอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

อภิปรายผล

ในการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลนักเรียนช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลว่าได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัวของนักเรียนและเยี่ยมบ้านนักเรียน ดังที่กรมสุขภาพจิต (2551ข, หน้า 7) ได้กล่าวถึงการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นและครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว นอกจากนี้กรมสุขภาพจิต (2551ก, หน้า 14) ได้กล่าวถึง การที่จะได้ข้อมูลของนักเรียนว่า ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว หรือข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ คือ ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมงานการเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพของนักเรียน นอกจากนี้ผลการศึกษาของรจนา สินที (2547) พบว่าการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในความดูแล การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนใน โรงเรียน การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ครูเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการพัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในโรงเรียนซึ่งคล้ายกับผลการศึกษาของ นิกร ทองทิพย์ (2550) ที่พบว่าได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในความดูแล แต่นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาไทยไม่ได้ และไม่สามารถเยี่ยมบ้านนักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ส่วนราตรี ดนเล็ก (2550) พบว่าได้บันทึกชีวประวัติของนักเรียนได้รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า ครูได้เยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งการเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นสิ่งที่ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นควรปฏิบัติเพื่อให้สามารถรู้จักนักเรียนได้อย่างลึกซึ้งช่วยให้เห็นสภาพของนักเรียนแต่ละคนที่แท้จริง ทั้งสภาพความเป็นอยู่ ครอบครัว ฐานะทางการเงินและอื่น ๆ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษายังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนในการพัฒนา ส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551ก, หน้า 35) ได้กล่าวถึง การเยี่ยมบ้านนักเรียนว่าเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ทำให้ครูที่ปรึกษา และผู้ปกครองได้เรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนร่วมกันทั้งในด้านการเรียนพฤติกรรมเมื่ออยู่ที่บ้านการช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ฐานะครอบครัว สัมพันธภาพของครอบครัว

การคบเพื่อน สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ตามสภาพที่เป็นจริง ทำให้ครูที่ปรึกษารู้จักเข้าใจ และยอมรับนักเรียนมากขึ้น สำหรับการศึกษามหาวิทยาลัย เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ (2547) ที่พบว่าครูที่ปรึกษาได้ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อทำการคัดกรองนักเรียน ได้ผลดี มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่า นักเรียนมีจำนวนมาก ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึงนักเรียนไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง คล้ายกับการศึกษาของ สารีย์ นาคะ (2548) ที่พบว่าปัญหาที่สำคัญในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลคือ ครูไม่มีเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนนักเรียนมีมากทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ ไกรสร อะโนตะ (2552) พบว่าการจัดเก็บข้อมูล การตอบคำถามและการให้ข้อมูลของนักเรียนและผู้ปกครองไม่ตรงกับความเป็นจริง

ส่วนด้านการคัดกรองนักเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดให้ข้อมูลว่าได้คัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติและได้คัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มเสี่ยง ได้คัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มมีปัญหา ดังที่ กรมสุขภาพจิต (2551ก, หน้า 16) ได้กล่าวถึงการคัดกรองนักเรียนว่าเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไข กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของ รจนา สินทิ (2547) ที่พบว่าด้านการคัดกรองนักเรียน ได้จัดกลุ่มนักเรียนปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา ส่วนสุจิตรา ไชโยแสง (2552) ได้ศึกษาพบว่า โรงเรียนมีร่องรอยหลักฐานการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียน เช่น สมุดบันทึก แบบรายงานต่าง ๆ โรงเรียนสังเกตพฤติกรรมนักเรียน สอบถามข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนและครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนคัดกรองนักเรียน กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาจากการใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน นอกจากนี้ นิภารัตน์ วงษ์วิชา (2552) พบว่าได้ปฏิบัติในการรักษาความลับจากการคัดกรองนักเรียนมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ มีความสามารถในการจำแนกนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/ปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาได้อย่างถูกต้อง สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่า ครูไม่รู้ข้อมูลนักเรียนทำให้การคัดกรองผิดพลาด ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดกรองนักเรียนและเครื่องมือและเกณฑ์การคัดกรองไม่ได้ปรับให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน ดังที่ นันทพงศ์ พงศษชาติรัตน์ (2546) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริง มีความผิดพลาดในการคัดกรองนักเรียน นอกจากนี้จารุวรรณ รัตนมาลี (2547) ยังพบว่าครูไม่รักษาความลับในการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ครูยึดแบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเกณฑ์

คัดกรองเพียงอย่างเดียว ครูคัดกรองนักเรียนไม่ตรงตามสภาพความเป็นจริงของเด็ก ผู้ปกครอง ไม่ยอมรับผลการคัดกรองนักเรียน และครูไม่ตระหนักในความสำคัญของการคัดกรองนักเรียน

สำหรับการส่งเสริมนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลว่าได้จัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน และผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดให้ข้อมูลอีกว่าได้ประชุมผู้ปกครองนักเรียน คั้งที่ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 2-3) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอ่ยรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะ และ เจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ อันได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการ คิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้ เทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะการทำงานและ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551ก, หน้า 60) ได้กล่าวถึงการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ว่าเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิด และสร้างสัมพันธภาพที่ดีของครูที่ปรึกษาและผู้ปกครอง เป็นการสร้างเจตคติที่ดีให้กับผู้ปกครอง ในการให้ความร่วมมือกับ โรงเรียนเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ในการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ควรจัดอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้การรายงานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัว นักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น คั้งที่ รจนา สินทิ (2547) พบว่ามีการจัดกิจกรรม โสมรุมและกิจกรรมในหอพัก กิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน นอกจากนั้น ราตรี ตนเล็ก (2550) พบว่ามีการจัดกิจกรรม โสมรุม ได้ประชุมผู้ปกครอง จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งใกล้เคียงกับ ประภาศรี ศรีวงศ์พันธ์ (2549) ที่พบว่า มีการวางแผน ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมโสมรุม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้ง กิจกรรมทางเลือกที่สร้างสรรค์

นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งให้ข้อมูลว่า ไม่ได้รายงานผลการจัดกิจกรรม โสมรุม เมื่อครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นดำเนินการจัดกิจกรรมโสมรุมแล้วควรจะมีการบันทึกสรุป และรายงานผลในการการจัดกิจกรรมทุกครั้ง คั้งที่กรมสุขภาพจิต (2551ก, หน้า 20) ได้กำหนด แนวดำเนินการกิจกรรมโสมรุมไว้คั้งนี้ สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโสมรุม พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน หรือให้

เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย การจัดกิจกรรม โฮมรูมแต่ละครั้งควรดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของการบันทึกการจัดกิจกรรมหรืออื่น ๆ รวมทั้งให้บันทึกสรุปผลที่เกิดหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้ จากนั้นประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน ในขณะที่การศึกษาของ นิกร ทองทิพย์ (2550) พบว่า ได้จัดกิจกรรม บันทึก รายงาน กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมในหอพัก สำหรับปัญหาที่พบ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่า ครูจัดกิจกรรมไม่ทั่วถึงไม่หลากหลาย ทำให้นักเรียนไม่กล้าที่จะแสดงออก ดังที่ นันทพงศ์ พงษ์ชาติรัตน์ (2546) พบว่า นักเรียนไม่สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่กล้าแสดงออก ไม่ทราบว่าตนเองมีความสามารถด้านใด นอกจากนั้นครูมีภาระหน้าที่การสอนและงานพิเศษในโรงเรียนมากไม่สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนได้ทั่วถึง และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนมีน้อยไม่ค่อยมีเวลาให้จัดกิจกรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับการศึกษาของ นิภารัตน์ วงษ์วิชา (2552) ที่พบว่าสถานศึกษาได้กระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้กับครูที่ปรึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาในการให้ความสำคัญต่อการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ตลอดเวลา จัดส่งเสริมนักเรียนที่มีความถนัดและความสามารถพิเศษได้แสดงออกอย่างเต็มที่และพัฒนาต่อยอดจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในด้านการแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออก กระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจกับนักเรียนทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้กับนักเรียน ได้กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามความถนัดและความสามารถของตนเอง

สำหรับด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลว่า ได้ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ได้ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียน มอบหมายให้นักเรียนรับผิดชอบงานประจำวันและมอบหมายให้นักเรียนรับผิดชอบงานเวรเขตพื้นที่บริการ ดังที่ กรมสุขภาพจิต (2551ข, หน้า 19) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง ซึ่งใกล้เคียงกับนิกร ทองทิพย์ (2550) ที่พบว่า ได้มอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนรับผิดชอบในห้องเรียน ได้จัดทำแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนั้นการศึกษาของเสถียร ทามัง (2551) ยังพบว่ามี การให้ความรู้ครูในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนในขณะที่ประดิษฐ์ แสนจันทร์ (2550) พบว่า ได้จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกันแก้ไข เพื่อพัฒนานักเรียน ได้ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น และได้ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือเบื้องต้น ส่วนการศึกษาของ อูทัย วงศ์จันทร์ (2552) พบว่า ได้ให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน ได้จัดกิจกรรมที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ได้จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดให้ข้อมูลว่า ครูได้ให้คำปรึกษาเบื้องต้น ซึ่งครูต้องเห็นความสำคัญของการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและต้องมีความรู้ความเข้าใจในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนจะเป็นการส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนประสบความสำเร็จ ดังที่กรมสุขภาพจิต (2551ข, หน้า 18) ได้ระบุว่า การให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน เป็นการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาให้ลดน้อยลง ทั้งด้านความรู้สึกรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การให้คำปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ให้คำปรึกษาควรมีความรู้และมีความพร้อมในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบนอกจากนั้นการศึกษาของ รจนา สินที (2547) พบว่าได้ให้ความรู้ความเข้าใจและความพร้อมครูที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอว่า นักเรียน มีปัญหาด้านยาเสพติด ชู้สาว และทะเลาะวิวาท ขาดความชัดเจนในแนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ดังที่ กัญญา แสงเจริญโรจน์ (2553) พบว่าโรงเรียนไม่มีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ เช่นยาเสพติด การคบเพื่อน การใช้ยา และขาดการประสานงานร่วมกับพันธมิตรหรือเครือข่ายร่วมกับเอกชนและภาครัฐในการป้องกัน

นอกจากนี้ ด้านการส่งต่อผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดให้ข้อมูลว่าให้ครูแนะแนวได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ให้ครูฝ่ายปกครองได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ให้ครูพยาบาลได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ดังที่กรมสุขภาพจิต (2551ก, หน้า 31) ได้กล่าวถึงการส่งต่อไว้ว่า บางกรณีที่มีปัญหามีความยากต่อการแก้ไขช่วยเหลือ หรือแก้ไขช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับ นันทพงศ์ พฤษชาติรัตน์ (2546) ที่พบว่าได้จัดหาหน่วยงานหรือบุคคลที่จะให้การช่วยเหลือนักเรียนและให้ครูแนะแนว ครูพยาบาล ฝ่ายปกครองได้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากนั้น ประภาส นาคประวัตติ (2553) พบว่าได้ประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนภายในโรงเรียน เช่นครูแนะแนว ครูฝ่ายกิจการนักเรียน การประเมินผลการดำเนินงานการส่งต่อนักเรียน การสรุปผลการดำเนินงานส่งต่อนักเรียนในขณะที่อุทัย วงศ์จันทร์ (2552) พบว่าได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อส่งต่อ ประสานงานกับครูผู้รับผิดชอบและได้ดำเนินการส่งต่อนักเรียนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ นอกจากนั้น สุจิตรา ไชโยแสง (2552) พบว่าโรงเรียนให้คำแนะนำหรือส่งต่อนักเรียนไปยังฝ่ายพยาบาลของโรงเรียนหรือโรงพยาบาลเมื่อมีปัญหาสุขภาพ โรงเรียนจัดให้มีฝ่ายแนะแนวให้คำปรึกษาและดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนได้ติดต่อประสานงานทั้งหน่วยงานภายในและ

ภายนอกโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับปัญหาที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อย ได้เสนอว่า ไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง ดังที่จารุวรรณ รัตนมาลี (2547) พบว่า ครูไม่เห็นความสำคัญของการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการรับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก ครูไม่ดำเนินการส่งต่อนักเรียนทั้งที่พฤติกรรมไม่ดีขึ้น ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการส่งต่อนักเรียน ไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก และครูที่รับต่อ ไม่มีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลนักเรียนช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่เกี่ยวกับ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติทุกด้าน แต่ยังพบข้อบกพร่องในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือนักเรียนมีจำนวนมากทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง นักเรียนไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง ผู้ปกครองสื่อสารภาษาไทยไม่ได้ ส่วนด้านการคัดกรองนักเรียนคือครูไม่รู้ข้อมูลนักเรียนทำให้การคัดกรองผิดพลาด ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดกรองนักเรียนและเครื่องมือและเกณฑ์การคัดกรองไม่ได้ปรับให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน สำหรับด้านการส่งเสริมนักเรียน นักเรียนไม่กล้าแสดงออก ครูจัดกิจกรรมไม่ทั่วถึงไม่หลากหลาย ในขณะที่ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ขาดความชัดเจนในแนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ด้านการส่งต่อ ไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันทำงาน ร่วมกันแก้ปัญหา พร้อมทั้งต้องมีการจัดสรรงบประมาณและอุปกรณ์ให้เพียงพอ เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลนักเรียนช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการให้ความรู้แก่ ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ในเรื่องของระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิม

2. โรงเรียนควรมีเกณฑ์และแบบสรุปลงผลการคัดกรองนักเรียนเป็นของโรงเรียน เพราะสภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละ โรงเรียนแตกต่างกัน

3. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของนักเรียน

4. โรงเรียนควรมีมาตรการให้ครูผู้สอนดำเนินการป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่ขาดเงินเป็นระบบ มีหลักฐานชัดเจนแน่นอนเน้นการปฏิบัติจริง

5. โรงเรียนควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหารุนแรง ไปรับการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ

6. ควรนำผลการศึกษาเข้าร่วมประชุม ร่วมกันทำแผนพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

7. ควรสนับสนุนค่านงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8. ควรทำการศึกษาผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เพราะจะได้ค้นพบข้อมูลในเชิงลึก และทราบรายละเอียดของปัญหาชัดเจนขึ้น

9. ควรทำการศึกษาผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10. ควรทำการศึกษาผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่